

Sygn. akt I C 828/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2016r

Sąd Okręgowy w Siedlcach I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Andrzej Kirsch

Protokolant: st. sek. sąd. Joanna Makać

po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2016r w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z powództwa E. K.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zapłatę

I. powództwo oddała,

II. odstępuje od obciążania powódki E. K. kosztami procesu.

Sygn. akt I C 828/15

UZASADNIENIE

W dniu 24 lipca 2015r wpłynął do Sądu Okręgowego w Siedlcach pozew E. K., w którym wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. kwoty 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia „za niewłaściwe i niezgodne z przepisami prawa wykonanie czynności materialno-technicznej”.

W uzasadnieniu pozwu E. K. podniosła, że w maju 2012r działając jako przedstawicielka ustawowa małoletnich dzieci (wierzycieli) wniosła do komornika sądowego wniosek o egzekucję alimentów od ojca dzieci M. R.. Wniosek skierowała m.in. do wierzytelności w postaci nadpłaty podatku dochodowego M. R. za rok 2011. Stwierdziła, że w dniu 28 maja 2012r komornik dokonał zajęcia wierzytelności dłużnika wynikającej z nadpłaty podatku dochodowego w Urzędzie Skarbowym w G.. W piśmie z dnia 30 maja 2012r Urząd Skarbowy w G. poinformował komornika sądowego, że dłużnikowi nie przysługuje nadpłata z tytułu podatku dochodowego za rok 2011. Z kolejnego pisma Urzędu Skarbowego w G. wynikało, że zwrot nadpłaty z tytułu podatku dochodowego dokonany został na rzecz dłużnika M. R. w dniu 23 maja 2012r. Powódka stwierdziła, że z dokumentacji zgromadzonej w Urzędzie Skarbowym w G. wynikało, że zwrot dłużnikowi nadpłaty z tytułu podatku dochodowego za rok 2011 dokonany został faktycznie w dniu 4 czerwca 2012r, ponieważ taka data wynika ze stempla pocztowego. W dalszej części uzasadnienia pozwu powódka opisała historię i treść korespondencji z Izbą Skarbową w W. i Ministerstwem Finansów, do których to instytucji wniosowała o interpretację przepisów ordynacji podatkowej.

W dniu 16 listopada 2015r wpłynęła do akt sprawy odpowiedź na pozew zastępującej pozwaną Skarb Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, w której nie uznano powództwa, wniesiono o jego oddalenie w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. Jednocześnie

podniesiony został zarzut przedawnienia roszczenia, jako wniesionego po upływie 3 lat od dnia, w którym powódka dowiedziała się o szkodzie i o osobie zobowiązanej do jej naprawienia. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew podniesiono, że przed dniem 18 czerwca 2012r powódka dowiedziała się o braku przekazania komornikowi wierzytelności z tytułu zwrotu nadpłaty w podatku dochodowym, a tym samym pozew został złożony po upływie trzyletniego terminu dla roszczenia o zadośćuczynienie. Pozwany podniósł również, że już w dniu 23 maja 2012r zadysponowano na rzecz M. R. zwrot z tytułu nadpłaty w podatku dochodowym. W tym celu utworzona została książka pocztowa, która w dniu 24 maja 2012r – wraz z 68 przekazami – przekazana została na pocztę. Z uwagi na brak środków pieniężnych na rachunku Urzędu Skarbowego w G., zwrot nadpłaty podatku faktycznie dokonany został w dniu 31 maja 2012r. Faktyczny przekaz pocztowy zawierający wierzytelność na rzecz M. R. dokonany został w dniu 4 czerwca 2012r, co zostało potwierdzone pieczęcią pocztową (k. 55-57).

Na rozprawie w dniu 22 marca 2016r powódka E. K. popierała powództwo w takim kształcie, jak w pozwie (stanowisko powódki zarejestrowane na rozprawie w dniu 22 marca 2016r – 00:01:27-00:02:50).

Pełnomocnik pozwanego nie uznał powództwa i wniósł o jego oddalenie (stanowisko pełnomocnika pozwanego zarejestrowane na rozprawie w dniu 22 marca 2016r – 00:06:51-00:15:00).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 23 maja 2012r wpłynął do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Garwolinie A. K. wniosek egzekucyjny przedstawicielki ustawowej małoletnich wierzycieli K. R. i A. R.– E. K.. Wniosła ona w imieniu małoletnich wierzycieli o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikowi M. R.. Egzekucja miała dotyczyć należności alimentacyjnych na rzecz małoletnich wierzycieli, wynikających z ugód sądowych zawartych przed Sądem Rejonowym w Garwolinie w dniu 5 kwietnia 2006r i 25 października 2006r w sprawach III Rc 65/06 i III Rc 185/06. Mocą powyższych ugód M. R. zobowiązał się płacić alimenty na rzecz syna A. R. w kwocie 150 zł miesięcznie, zaś na rzecz syna K. R. w kwocie po 200 zł miesięcznie.

We wniosku egzekucyjnym przedstawicielka ustawowa małoletnich wierzycieli wniosła o egzekucję alimentów zaległych za okres od dnia 1 kwietnia do dnia 31 maja 2012r oraz alimentów bieżących poczynając od dnia 1 czerwca 2012r w łącznej kwocie 350 zł miesięcznie.

Pismem z dnia 25 maja 2012r komornik skierował do dłużnika M. R. zawiadomienie o wszczęciu egzekucji.

Pismem z dnia 25 maja 2012r komornik dokonał zajęcia u Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. wierzytelności dłużnika M. R. w postaci m.in. nadpłaty podatku dochodowego i podatku Vat. Zajęcie wierzytelności dłużnika wpłynęło do Urzędu Skarbowego w G. w dniu 28 maja 2012r.

W dniu 13 marca 2012r wpłynęło do Urzędu Skarbowego w G. zeznanie M. R. o wysokości osiągniętego dochodu w roku podatkowym 2011. Z obliczonego zobowiązania podatkowego wynikało, że M. R. posiadał nadpłatę podatku w kwocie 524 zł.

W dniu 23 maja 2012r w Urzędzie Skarbowym w G. sporządzony został spis przekazów pocztowych nr (...), zawierający 68 pozycji. Pod pozycją 49 ujęty był adresat (...) z wyszczególnioną należnością w łącznej kwocie 524 zł. Spis przekazów pocztowych został zatwierdzony w dniu 23 maja 2012r i przekazany do Urzędu Pocztowego w G. tego samego dnia, tj. 23 maja 2012r lub dnia następnego, tj. 24 maja 2012r.

W dniu 31 maja 2012r Urząd Skarbowy w G. dokonał przelewu na rzecz Rejonowego Urzędu Pocztowego w G. kwoty 36.106,34 zł z przeznaczeniem na książkę numer (...) z dnia 23 maja 2012r.

Rejonowy Urząd Pocztowy w G. faktycznie dokonał przekazu na rzecz M. R. nadpłaty z tytułu podatku dochodowego w kwocie 524 zł w dniu 4 czerwca 2012r.

W piśmie z dnia 30 maja 2012r Naczelnik Urzędu Skarbowego w G. poinformował komornika A. K., że na datę wystawienia niniejszego pisma (30 maja 2012r) M. R. nie przysługuje wierzytelność z tytułu nadpłaty/zwrotu podatku.

W piśmie z dnia 12 czerwca 2012r komornik sądowy A. K. skierowała do Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. zapytanie odnośnie tego, czy M. R. przysługuwała wierzytelność z tytułu nadpłaty podatku dochodowego za rok 2011, a jeżeli tak, to jaki był termin dokonania zwrotu nadpłaty dłużnikowi.

W piśmie z dnia 18 czerwca 2012r, które wpłynęło do komornika w dniu 20 czerwca 2012r, Naczelnik Urzędu Skarbowego w G. poinformował, że M. R. przysługuwała nadpłata za rok 2011 w kwocie 524 zł i zwrot ten został dokonany na jego rzecz w dniu 23 maja 2012r.

W dniu 24 lipca 2012r w kancelarii komornika stawiała się przedstawicielka ustawowa małoletnich wierzycieli E. K. i odebrała od komornika kopie dokumentów nadesłanych komornikowi przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w G., w tym spis przekazów pocztowych nr (...) oraz pism wyjaśniających Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. przesłanych do komornika A. K..

W dniu 9 sierpnia 2012r komornik A. K. wystawiła zaświadczenie o bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych przeciwko M. R..

Decyzją z dnia 19 października 2012r Kierownik MOPS w G. wydał decyzję nr (...)przynającą z funduszu alimentacyjnego świadczenia: na rzecz małoletniego A. R. kwotę 150 zł miesięcznie, zaś na rzecz małoletniego K. R. kwotę 200 zł miesięcznie.

W dniu 23 sierpnia 2012r E. K. złożyła skargę na nienależyte wykonywanie zadań przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w G.. W dniu 27 września 2012r Dyrektor Izby Skarbowej w W. zawiadomił E. K., że jej skarga została uznana za bezzasadną.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów: zeznania PIT-37 M. R. za 2011r, spisu przekazów pocztowych nr (...) zatwierdzonego w dniu 23 maja 2012r, polecenia przelewu z dnia 31 maja 2012r, zajęcia wierzytelności w sprawie Kmp 7/12 z dnia 25 maja 2012r, odpowiedzi na zajęcie Urzędu Skarbowego w G. z dnia 30 maja 2012r, korespondencji komornika A. K. z Naczelnikiem Urzędu Skarbowego w G. prowadzonej w sprawie egzekucyjnej Kmp 7/12, skargi E. K. z dnia 23 sierpnia 2012r, notatki z dnia 19 września 2012r sporządzonej przez L. S., korespondencji Urzędu Skarbowego w G. z Izbą Skarbową w W., zawiadomienia Dyrektora Izby Skarbowej w W. z dnia 27 września 2012r o sposobie załatwienia skargi E. K. (wszystkie w kopercie – k. 67), dokumentów zgromadzonych w sprawie egzekucyjnej Kmp 7/2012 prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Garwolinie A. K..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo E. K. nie było zasadne i dlatego też w całości podlegało oddaleniu.

W pierwszej kolejności należało się odnieść do podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia. Zgodnie z art. 442¹ par. 1 kc – „roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (...)”. Zastępująca pozwaną Skarb Państwa Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa stanęła w niniejszym procesie na stanowisku, że jeszcze przed dniem 18 czerwca 2012r powódka E. K. dowiedziała się o braku przekazania komornikowi sądowemu A. K. przez Urząd Skarbowy w G. wierzytelności z tytułu nadpłaty podatku dochodowego. Zdaniem pozwanego, winno to prowadzić do wniosku, że przedmiotowe powództwo zostało złożone po upływie trzyletniego terminu przedawnienia dla roszczenia o zadośćuczynienie.

Ze stanowiskiem pozwanego nie sposób się zgodzić. Powódka E. K. rzeczywiście przed dniem 18 czerwca 2012r dowiedziała się o braku przekazania komornikowi sądowemu wierzytelności M. R. z tytułu nadpłaty podatku

dochodowego, ale absolutnie nie jest to równoznaczne z datą powzięcia przez nią informacji o ewentualnej szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Pozwanemu umknął fakt, bądź celowo nie został dostrzeżony, że w tej dacie powódka nie miała wiedzy, czy M. R. w ogóle przysługiwała takowa wierzytelność. Dopiero na jej wniosek komornik A. K. zwróciła się do Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. o wyjaśnienie, czy wierzytelność przysługiwała, a jeżeli tak, to kiedy dokonany został jej zwrot. W piśmie z dnia 18 czerwca 2012r, które wpłynęło do komornika w dniu 20 czerwca 2012r, Naczelnik Urzędu Skarbowego w G. poinformował komornika o przysługującej wierzytelności i terminie dokonania zwrotu, zaś dopiero przy piśmie z dnia 17 lipca 2012r Naczelnik US w G. przesłał komornikowi odpisy dokumentów potwierdzających stan rzeczy. Z akt sprawy egzekucyjnej Kmp 7/2012 wynika, że E. K. stawiła się w kancelarii komorniczej w dniu 24 lipca 2012r i na jej wniosek tego dnia wydane zostały jej kopie dokumentów przesłanych przez Naczelnika US w G.. Zatem o ile w ogóle można by mówić o powstaniu jakiegokolwiek szkody, to powódka E. K. najwcześniej mogła mieć o niej wiedzę, jak też ewentualnie o podmiocie za nią odpowiedzialnym, w dniu 24 lipca 2012r. A skoro powódka nadała pozew w urzędzie pocztowym w dniu 23 lipca 2015r (k. 43v), to co do zasady jej powództwo nie było przedawnione.

Zgodnie z art. 417 par. 1 kc „za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa”. Przepis ten stanowi podstawę prawną odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej. Według pierwotnego brzmienia powyższego przepisu, sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004r., Skarb Państwa ponosił odpowiedzialność odszkodowawczą w przypadku zawinionego wyrządzenia szkody przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. W wyniku nowelizacji, treść art. 417 kc w sposób wyraźny przesądziła, że przesłanką dochodzenia od podmiotów władzy publicznej naprawienia wyrządzonej przez nie szkody jest sam fakt niezgodnego z prawem działania, a nie wina bezpośredniego sprawcy szkody (funkcjonariusza publicznego).

Dla ustalenia odpowiedzialności Skarbu Państwa konieczne jest wystąpienie następujących przesłanek: 1) niezgodnego z prawem działania (zaniechania) przy wykonywaniu władzy publicznej, 2) wystąpienie szkody oraz 3) adekwatny związek przyczynowy pomiędzy tak określoną przyczyną sprawczą, a szkodą. Kluczową przesłanką odpowiedzialności Skarbu Państwa jest działanie lub zaniechanie „**niezgodne z prawem**”. W doktrynie pojawiły się wątpliwości, co do interpretacji tej przesłanki oraz relacji pojęć „niezgodności z prawem” i „bezprawności”. Jak podnosił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r. (SK 18/00 OTK 2001/8/256) „pojęcie działania niezgodnego z prawem należy rozumieć jako zaprzeczenie zachowania uwzględniającego nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej (...)”. „Niezgodność z prawem” w świetle art. 77 ust. 1 Konstytucji musi być rozumiana ściśle, zgodnie z konstytucyjnym ujęciem źródeł prawa. Pojęcie to jest więc węższe niż tradycyjne ujęcie bezprawności na gruncie prawa cywilnego, które obejmuje obok naruszenia przepisów prawa również naruszenie norm moralnych i obyczajowych, określanych terminem "zasad współżycia społecznego" lub "dobrych obyczajów". Pomimo, iż powyższy pogląd został wypowiedziany jeszcze przed nowelizacją art. 417 kc i odnosił się do art. 77 Konstytucji, zachowuje swą aktualność, gdyż obecne brzmienie art. 417 kc jest powtórzeniem przepisów konstytucyjnych. Pogląd ten zyskał również poparcie wśród przedstawicieli doktryny.

Celem rozważań Sądu w niniejszej sprawie była odpowiedź na pytanie, czy działalność Urzędu Skarbowego w G. była niezgodna z prawem oraz, czy następstwem tego działania było wyrządzenie szkody powódce E. K..

W ocenie Sądu Okręgowego, analiza czynności podejmowanych przez Urząd Skarbowy w G. w zestawieniu z obowiązującym wówczas stanem prawnym, przekonuje, że działania Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. – były zgodne z prawem.

Zgodnie z art. 77b par. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r – ordynacja podatkowa, w brzmieniu obowiązującym w maju 2012r, „zwrot nadpłaty następuje: w gotówce, jeżeli podatnik (...) nie jest zobowiązany do posiadania rachunku bankowego, chyba że zażąda zwrotu nadpłaty na rachunek bankowy; za dzień zwrotu nadpłaty uważa się dzień: 2) złożenia przekazu pocztowego”. Z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie ponad wszelką wątpliwość

wynika, że spis przekazów pocztowych nr (...), gdzie pod pozycją „49” ujęta została wierzytelność M. R. w kwocie 524 zł, wytworzony został i zatwierdzony w dniu 23 maja 2012r. Z kolei jak wynika z notatki L. S. – pracownika samodzielnego Referatu Rachunkowości Podatkowej US w G., książka pocztowa nr (...) utworzona w dniu 23 maja 2012r wraz z 68 przekazami, została przekazana na pocztę w dniu 23 maja 2012r lub w dniu 24 maja 2012r, na co brak konkretnego potwierdzenia. W sprawie wyjaśniono, że „w dotychczasowej praktyce US w G. nie żądano potwierdzenia stemplem pocztowym daty złożenia książki nadawczej w placówce pocztowej”. W ocenie Sądu Okręgowego, nie ma jednak w sprawie wystarczających podstaw, aby nie dać wiary przedstawionym wyjaśnieniom, że po stosownym zatwierdzeniu, spis przekazów nr (...) trafiał do urzędu pocztowego w G. tego samego bądź najpóźniej dnia następnego. Powódka E. K., na której w tym zakresie spoczywał ciężar dowodowy, okoliczności przeciwnych nie wykazała.

Powyższa konstatacja prowadzi do wniosku, że w świetle ówczesnych przepisów ordynacji podatkowej, datą zwrotu nadpłaty z tytułu podatku dochodowego nie był dzień rzeczywistego przekazania środków pieniężnych do rąk uprawnionego bądź wpływ tych środków na jego rachunek bankowy, ale dzień złożenia przez urząd skarbowy przekazu pocztowego w urzędzie pocztowym bądź obciążenia rachunku bankowego organu podatkowego. Tym samym, podjęcie przez urząd pocztowy czynności technicznych zmierzających do doręczenia uprawnionemu środków pieniężnych, pozostaje bez wpływu na określony przepisami ordynacji podatkowej dzień dokonania zwrotu nadpłaty.

Analiza zgromadzonej w sprawie dokumentacji daje podstawę do ustalenia, że Urząd Skarbowy w G. dokonał zwrotu nadpłaty z tytułu podatku dochodowego na rzecz uprawnionego M. R. w dniu 23 bądź 24 maja 2012r. Zatem Urząd Skarbowy w G. zasadnie i zgodnie z obowiązującymi ówczesznie przepisami poinformował komornika sądowego A. K. w piśmie z dnia 30 maja 2012r, że na ten dzień nie przysługiwała M. R. wierzytelność z tytułu nadpłaty/zwrotu podatku.

Mając na uwadze powyższą argumentację stwierdzić należy, że Urząd Skarbowy w G. nie dopuścił się działania lub zaniechania niezgodnego z prawem, a zatem nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej wobec powódki E. K..

W ocenie Sądu Okręgowego, należy również zwrócić uwagę na znaczącą okoliczność, iż nawet, gdyby czysto hipotetycznie rozpatrywać odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa, to powódka E. K. nie była legitymowana czynnie do jej skutecznego dochodzenia. Otóż jak wynika z akt egzekucyjnych Km 7/12, stroną postępowania egzekucyjnego (wierzycielami) byli małoletni K. R. i A. R., a ich matka E. K. występowała w tej sprawie wyłącznie jako ich przedstawiciel ustawowy. Zatem wszystkie działania lub zaniechania Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. odnosiły bezpośredni skutek na ogół praw małoletnich K. i A. R., nie zaś ich przedstawicielki ustawowej E. K.. Gdyby zatem Skarb Państwa poprzez swoje hipotetycznie niezgodne z prawem poczynienia wyrządził szkodę (majątkową lub niemajątkową) małoletnim wierzycielom, to oni byłiby legitymowani czynnie do dochodzenia związanych z tym stosownych roszczeń, tj. odszkodowania lub zadośćuczynienia, albo obu tych żądań łącznie.

Już tylko na marginesie należy zauważyć, że gdyby hipotetycznie rozpatrywać odpowiedzialność Skarbu Państwa, choć jeszcze raz należy podkreślić, że roszczenie powódki uznane zostało za niezasadne, to ewentualna szkoda majątkowa stanowiłaby nieprzekazaną komornikowi przez Urząd Skarbowy w G. kwotę 524 zł, bo tyle wynosiła nadpłata z tytułu podatku dochodowego na rzecz M. R.. Dochodzenie w tych okolicznościach zadośćuczynienia w kwocie aż 200.000 zł pozostaje absolutnie nieadekwatne do okoliczności i świadczy o braku zdolności po stronie powódki do zastosowania jakichkolwiek obiektywnych kryteriów. W realiach niniejszej sprawy nie sposób doszukać się przyczyn, dla których Skarb Państwa miałby zapłacić na rzecz powódki zadośćuczynienie, ponieważ nie wiadomo na czym miałyby polegać krzywda wyrządzona powódce.

Oczywiście nie sposób traktować roszczenia zgłoszonego przez powódkę jako powództwa o ochronę dóbr osobistych, bo takowej argumentacji nie podnosiła sama powódka E. K.. Działania podejmowane przez Skarb Państwa były zgodne z prawem, a i sama powódka miała znaczne problemy w zdefiniowaniu, za co tak naprawdę Skarb Państwa miałby świadczyć na jej rzecz kwotę aż 200.000 zł. Co prawda, na rozprawie w dniu 22 marca 2016r powódka E. K. stwierdziła, że „jej czas i mózg jest bardzo cenny”, ale Sąd Okręgowy nie podejmuje się „wyceny” czasu i mózgu powódki, pozostawiając te atrybuty do subiektywnej oceny samej E. K..

Mając na uwadze powyższą argumentację, Sąd Okręgowy w Siedlcach na podstawie art. 417 par. 1 kc orzekł jak w wyroku. Przez wzgląd na dość trudną sytuację materialną powódki oraz posiadanie na utrzymaniu czworo małoletnich dzieci, co zostało potwierdzone złożonym w sprawie oświadczeniem, Sąd na podstawie art. 102 kpc odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu.